

Nr 280.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående delaktighet i statens pensionsanstalt för dels vissa befattningshavare vid folktandvården dels ock viss personal vid sjömanshusen m. m.; given Stockholms slott den 8 april 1938.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 8 april 1938.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler *dels*, efter samråd med chefen för socialdepartementet, fråga om delaktighet i statens pensionsanstalt för vissa befattningshavare vid folktandvården, *dels ock*, efter samråd med chefen för handelsdepartementet, fråga om delaktighet i statens pensionsanstalt för viss personal vid sjömanshusen m. m.

Chefen för finansdepartementet anför därvid följande:

Bihang till riksdagens protokoll 1938. 1 saml. Nr 280.

1. Delaktighet i statens pensionsanstalt för vissa befattningshavare vid folktandvården.

Med en den 11 februari 1938 dagtecknad proposition, nr 127, har Kungl. Maj:t för riksdagen framlagt förslag om folktandvård, vilket förslag grundar sig på ett av tillkallade sakkunniga, 1937 års *folktandvårdssakkunniga*, den 15 december 1937 avgivet betänkande (statens off. utredn. 1937: 47). I anslutning till nämnda förslag synes nu frågan om ordnande av pensionsrätt för befattningshavare vid folktandvården böra underställas riksdagens prövning.

Beträffande den huvudsakliga innebörden av det av Kungl. Maj:t genom nyssnämnda proposition framlagda förslaget till organisation av folktandvården må här lämnas följande redogörelse.

Statsbidrag må utgå till landsting, som med iakttagande av vissa angivna bestämmelser anordnat allmän tandvård för barn och vuxna (folktandvård).

Ledningen av folktandvården skall inom varje landstingsområde enligt landstingets bestämmande tillkomma landstingets förvaltningsutskott eller, därest särskild distriktsvårdsstyrelse är inrättad, denna styrelse.

För folktandvårdens ombesörjande skall landstingsområde vara indelat i tandvårdsdistrikt i enlighet med en av medicinalstyrelsen godkänd plan.

I varje distrikt skall finnas minst en fast tandpoliklinik, där som regel behandling meddelas såväl barn som vuxna. Vid varje sådan poliklinik skall vara anställd minst en tandläkare (distriktstandläkare) och en tandsköterska (distriktstandsköterska).

Såsom komplement till distriktspoliklinikerna skall finnas en för varje landstingsområde gemensam, i anslutning till landstingets centrallasarett eller därmed jämförligt sjukhus anordnad tandpoliklinik (centraltandpoliklinik), avsedd för dels mera komplicerade fall, vilka ej lämpligen kunna behandlas å distriktspoliklinikerna, dels lasarettets patienter, dels ock folktandvård i övrigt.

Föreståndaren för sådan poliklinik skall närmast under förvaltningsutskottet utöva inspektion av distriktstandvården, där ej medicinalstyrelsen på framställning av utskottet funnit skäl uppdraga åt annan tandläkare att fullgöra sagda uppdrag.

Varje distriktstandläkare skall vara skyldig att tjänstgöra minst 1,900 timmar årligen, varav, därest ej medicinalstyrelsen med hänsyn till särskilda omständigheter annat medger, minst 1,000 timmar skola ägnas åt tandvård för barn.

För behörighet till tandläkartjänst inom folktandvården fordras att vara legitimerad tandläkare.

Distriktstandsköterska skall hava genomgått utbildningskurs vid tandläkarinstitutet eller förvärvat annan av medicinalstyrelsen godkänd utbildning.

Distriktstandläkare och föreståndare för centraltandpoliklinik skola för-

ordnas av medicinalstyrelsen efter förslag av vederbörande förvaltningsutskott.

Ordningen för distriktstandsköterskas tillsättande ävensom poliklinikpersonalens tjänstgöringsförhållanden skola närmare regleras i en av medicinalstyrelsen på förslag av förvaltningsutskottet utfärdad instruktion.

Distriktstandläkare skall för år åtnjuta antingen en kontant lön av minst 7,800 kronor eller ock en kontant lön av minst 7,200 kronor jämte andel, ej understigande 10 procent, av inflytande taxeavgifter. Därjämte skall distriktstandläkare erhålla tre ålderstillägg, vardera å 500 kronor, efter tre, sex och nio års väl vitsordad tjänstgöring.

Distriktstandsköterska skall åtnjuta en kontant lön av minst 2,000 kronor för år jämte tre ålderstillägg, vardera å 100 kronor, efter tre, sex och nio års väl vitsordad tjänstgöring.

Statsbidrag till avlöning utgår med 3,000 kronor för varje distriktstandläkare och 1,000 kronor för varje distriktstandsköterska, vilka äro fullt syselsatta i distriktstandvård under förut angiven minimitid, 1,900 timmar årligen, och äga uppbära nyss omförmälda löneförmåner. Härjämte skola stadgade ålderstillägg utgå av statsmedel.

Till centraltandpoliklinikernas inrättande och drift utgår icke statsbidrag.

I sitt förutnämnda betänkande hava 1937 års *folktandvårdssakkunniga* föreslagit, att distriktstandläkare, distriktstandsköterskor samt vid landstingsområdenas centraltandpolikliniker fast anställda tandläkare och tandsköterskor måtte erhålla pensionsrätt i statens pensionsanstalt i såväl tjänste- som familjepensionshänseende. För distriktstandläkare syntes tjänstepensionsunderlaget böra bestämmas till 5,400 kronor eller, om särskilt dyrtidstillägg komme att utgå å pensionerna, ett belopp, som med därå belöpande dyrtidstillägg uppginge till ungefär denna summa. För erhållande av full tjänstepension syntes böra fordras 63 levnads- och 30 tjänstår. För distriktstandsköterskorna borde enligt de sakkunnigas förslag tjänstepensionsunderlaget bestämmas till $\frac{2}{3}$ av den av de sakkunniga angivna minimilönen, utgående ålderstillägg däri inberäknade. Nämnda pensionsunderlag skulle vid sådant förhållande komma att uppgå till, i avrundat tal, 1,530 kronor. Liksom för distriktssköterskor och annan sjukvårdspersonal borde å tandsköterskornas pensioner utgå dyrtidstillägg av statsmedel. Pensionsåldern för tandsköterska ansåge de sakkunniga lämpligen böra bestämmas på samma sätt som för distriktssjuksköterska. I överensstämmelse därmed skulle för hel pension fordras 55 levnads- och 25 tjänstår.

Över 1937 års folktandvårdssakkunnigas förslag, i vad det avser frågan om pensionering av befattningshavarna vid folktandvården, hava *svenska landstingsförbundet, svenska landskommunernas förbund, svenska tandläkaresällskapet, Sveriges tandläkareförbund, Sveriges skoltandläkarförening* och *Stockholms tandsköterskeförening* avgivit yttranden och därvid i huvudsak tillstyrkt de sakkunnigas förslag.

Statens pensionsanstalt har i ett över de sakkunnigas betänkande avgivet utlåtande anfört i huvudsak följande:

Under förutsättning att anställnings- och avlöningsförhållandena för distriktstandläkare och distriktstandsköterskor bliva reglerade i huvudsaklig överensstämmelse med de sakkunnigas förslag i fråga om bland annat tjänstgöringsskyldighet, behörighetsvillkor, ordningen för befattningarnas tillsättande, minimiårsavlöning och statsbidrag till avlöningarna, synes ej, bortsett från därav föranledda statliga pensioneringskostnader, något vara att erinra mot att nämnda befattningshavare beredas pensionsrätt i statens pensionsanstalt.

Beträffande de vid landstingsområdenas centraltandpolikliniker i egenskap av föreståndare fast anställda tandläkarna hava de sakkunniga icke framlagt förslag rörande tjänstgöringsskyldighet, behörighetsvillkor, minimiårsavlöning och statsbidrag. Med hänsyn till de uppgifter, som skulle tillkomma nämnda föreståndare, kunna de emellertid antagas komma att bliva fullt sysselsatta i folktandvården. Då de därjämte skulle besitta högre kompetens och åtnjuta större avlöning än distriktstandläkarna, vilkas verksamhet de i regel skulle hava att inspektera, finner sig pensionsanstalten icke böra göra någon invändning mot att de upptagas i anstalten, oaktat statsbidrag till deras avlöning förutsatts icke komma att utgå.

I fråga om övriga vid landstingsområdenas centraltandpolikliniker fast anställda tandläkare ävensom där fast anställda tandsköterskor, vilka liksom nyssnämnda poliklinikföreståndare skulle avlönas av landstingen utan statsbidrag, synas de sakkunniga icke direkt hava föreslagit några bestämmelser för reglering av anställnings- och avlöningsförhållandena. Då det emellertid torde kunna förutsättas, att för dem i sådant avseende skulle komma att tillämpas motsvarande regler som för distriktstandläkare, respektive distriktstandsköterskor, anser sig pensionsanstalten icke böra motsätta sig de sakkunnigas förslag om att de beredas möjlighet att vinna inträde i anstalten.

Vid inordnande i statens pensionsanstalt av förberörda befattningshavare vid folktandvården torde de böra hänföras till kap. VI liksom övriga i anstalten upptagna, i vårdverksamhet anställda befattningshavare (läkare, sjuksköterskor m. fl.).

För distriktstandläkare och distriktstandsköterskor skulle minimiårsavlöning bliva författningsenligt fastställd. Vid sådant förhållande skulle för dem reglering enligt § 5 icke ifrågakomma utan skulle de i varje fall bliva skyldiga att tillhöra pensionsanstalten. Vad däremot angår tandläkare och tandsköterskor vid centraltandpolikliniker har icke förutsatts, att föreskrifter rörande avlöningen skulle meddelas i författning. Dessa befattningshavare kunna därför beredas pensionsrätt i anstalten endast efter föregående reglering.

Minimiårsavlöningen för distriktstandläkare utan andel i inflytande taxavgifter har av de sakkunniga föreslagits till 7,800 kronor jämte tre ålders-tillägg, vardera å 500 kronor, efter tre, sex och nio års väl vitsordad tjänstgöring. Med hänsyn till denna lön hava de sakkunniga förordat ett tjänstepensionsunderlag för distriktstandläkare, lika för manliga och kvinnliga befattningshavare, av omkring 5,400 kronor, dyrtidstillägg däri inbegripet. Detta skulle vid tillämpning av nu gällande procenttal (16 %) för dyrtidstillägg å tjänstepensioner innebära, att tjänstepensionsunderlaget skulle bestämmas till omkring 4,657 kronor eller nära det underlag, 4,764 kronor, som gäller för ordinarie manliga statstjänare i lönegrad 23. Enligt pensionsanstaltens mening kan det ifrågasättas, om ej den föreslagna minimilönen är tillmätt i högsta laget. I varje fall anser dock anstalten, att ett nämnvärt högre tjän-

stepensionsunderlag än det, vilket gäller för manlig statlig befattningshavare i lönegrad 22 eller 4,476 kronor knappast är motiverat. Pensionsanstalten får för sin del föreslå, att tjänstepensionsunderlaget för ifrågavarande befattningshavare bestämmas till 4,500 kronor. Mot förslaget, att samma tjänstepensionsunderlag skall tillämpas för både manliga och kvinnliga befattningshavare har anstalten icke något att erinra, detta så mycket mindre som det överensstämmer med de för anstalten gällande allmänna grunderna. I avseende å tjänstepensionsunderlagets storlek må till jämförelse erinras om, att underlaget för ordinarie lärare vid tandläkarinstitutet (lönegrad 24) är 5,076 kronor för manlig och 4,764 kronor för kvinnlig befattningshavare.

Distriktstandsköterska skulle enligt de sakkunniga garanteras en minimilön av 2,000 kronor jämte tre ålderstillägg, vardera å 100 kronor, efter tre, sex och nio års tjänstgöring. Tjänstepensionsunderlaget har föreslagits skola bestämmas till $\frac{2}{3}$ av minimislutlönen eller i avrundat tal till 1,530 kronor. Pensionsanstalten finner dock detta belopp vara något för högt, närmast i betraktande av att för distriktssjuksköterskorna, vilka äro garanterade något högre minimiavlöning och hava längre utbildningstid än vad som förutsatts för distriktstandsköterskorna tjänstepensionsunderlaget icke är högre än 1,560 kronor. I utlåtande den 17 april 1936 över statens sjukvårdskommittés betänkande angående folktandvård förordade pensionsanstalten för tandsköterskor ett tjänstepensionsunderlag av 1,320 kronor, motsvarande underlaget för ordinarie kvinnliga statstjänare i lönegrad 2. Med hänsyn till att minimislutlönen av de sakkunniga förutsatts utgå med 200 kronor högre belopp än vad av sjukvårdskommittén föreslagits, synes emellertid ett något högre tjänstepensionsunderlag nu motiverat. Anstalten får föreslå, att distriktstandsköterskas tjänstepensionsunderlag bestämmas till 1,476 kronor eller samma underlag, som gäller för ordinarie kvinnlig statstjänare i lönegrad 4.

Vad angår föreståndare och övriga tandläkare samt tandsköterskor vid centraltandpolikliniker hava de sakkunniga icke uttalat sig om tjänstepensionsunderlagens belopp. Visserligen skulle beträffande dessa befattningshavare tjänstepensionsunderlagen kunna fastställas av pensionsanstalten i samband med beviljande av pensionsrätt efter godkänd reglering. För vinnande av enhetlighet anser anstalten det likväl vara att föredraga, att tjänstepensionsunderlagen bliva till beloppet fixerade i reglementet. Därvid synas lämpligen samma tjänstepensionsunderlag böra fastställas som de, vilka i det föregående föreslagits för motsvarande befattningshavare vid distriktstandvården, eller för tandläkare 4,500 kronor och för tandsköterskor 1,476 kronor.

Pensionsanstalten förutsätter, att dyrtidstillägg komma att utgå å pensioner till befattningshavare vid folktandvården och deras efterlevande enligt samma grunder som gälla för nu till anstalten anslutna befattningshavare.

Pensionsåldern har av de sakkunniga föreslagits till 63 år för distriktstandläkare och till 55 år för distriktstandsköterskor. Pensionsanstalten finner emellertid icke skäl föreligga att utan ingående undersökning för nämnda befattningshavare ävensom för tandläkare och tandsköterskor vid centraltandpolikliniker bestämma lägre pensionsåldrar än de, som gälla för de i kap. VI inordnade läkarna, respektive föreståndarinnorna och husmödrarna, eller 65 respektive 60 år. Det för hel pension erforderliga antalet tjänstår anser anstalten böra bestämmas till 30.

I likhet med vad som gäller för övriga till kap. VI hänfödda befattningshavare skulle dock rätt till genast börjande tjänstepension inträda även om vederbörande efter att hava uppnått en ålder, som med högst 5 år understiger pensionsåldern, i följd av försvagad hälsa eller minskad arbetsförmåga frivilligt avgår eller, där huvudmannen har rätt att uppsäga honom, av huvudmannen uppsäges.

Tillstånd att kvarstå i tjänst efter uppnådd pensionsålder torde böra meddelas av medicinalstyrelsen, på vilken även synes böra ankomma att godkänna ifrågakommande reglering enligt § 5.

I avseende å de årliga pensionsavgifterna synas de sakkunniga hava förutsett, att de skulle utgå med belopp, motsvarande dem, som i allmänhet gälla för de till kap. VI hänfödda befattningshavarna. Pensionsanstalten får också förorda, att så sker. Därigenom skulle den årliga tjänstepensionsavgiften för befattningshavaren bliva 5 % av tjänstepensionsunderlaget, den årliga familjepensionsavgiften för manlig befattningshavare 20 % och för kvinnlig befattningshavare 1 % av familjepensionsunderlaget samt huvudmannens årliga avgift 5 % av tjänstepensionsunderlaget.

Engångsavgifter för retroaktiv tjänstårsberäkning enligt § 6 kunna knappast antagas ifrågakomma för distriktstandläkare och distriktstandsköterskor, vilka skulle bliva skyldiga att tillhöra pensionsanstalten i och med första anställningen samt ej gärna kunna förutsättas dessförinnan hava tjänstgjort i sådan befattning vid statsunderstödd verksamhet, att den skulle kunnat förenas med pensionsrätt i anstalten. Detsamma torde i stort sett gälla även befattningshavare vid centraltandpolikliniker under förutsättning, att de, såsom synes böra ske, anmälas till inträde i anstalten så snart de vinna fast anställning vid vederbörande klinik. Övergångsbestämmelser om lindring i engångsavgifter torde därför i förevarande fall icke vara påkallade.

Vad slutligen angår de statliga kostnaderna för den ifrågasatta pensioneringen föreligger ej erforderligt material för desammas beräkning. Dock torde följande överslagsberäkningar kunna tjäna till ledning för bedömning av dessa kostnaders storleksordning.

Bortser man från kostnaderna för familjepensionering enligt pensionsanstaltens reglemente, vilka kostnader torde kunna antagas bliva i det närmaste täckta genom befattningshavarnas familjepensionsavgifter, samt från de jämförelsevis obetydliga kostnaderna för dyrtidstillägg å familjepensionerna efter kvinnliga befattningshavare, skulle staten hava att bestrida dels kostnaderna för tjänstepensionering enligt anstaltens reglemente, i den mån dessa kostnader ej täckas genom de årliga tjänstepensionsavgifterna från befattningshavare och huvudmän, dels även kostnaderna för dyrtidstillägg å tjänstepensioner samt å familjepensioner efter manliga befattningshavare.

Om man beträffande tandläkarna utgår ifrån, att pensionsåldern bestämmes till 65 år, samt förutsätter, att medelinträdesåldern i pensionsanstalten kommer att bliva 33 år, blir vid tillämpning av en räntefot av 3 % och dödlighetstabell R 32 för män den erforderliga tjänstepensionsavgiften omkring 17 % av tjänstepensionsunderlaget (4,500 kronor). Då nu befattningshavarnas och huvudmännens årliga tjänstepensionsavgifter förutsatts uppgå till sammanlagt 10 %, skulle på statens del komma 7 % eller 315 kronor för varje i tjänst varande manlig tandläkare. Enahanda belopp kan i detta sammanhang antagas jämväl för kvinnlig tandläkare. Antalet distriktstandläkare har av de sakkunniga beräknats komma att vid fullt genomförd organisation — efter en övergångstid av 10 år — uppgå till 800. Antager man, att antalet föreståndare och övriga tandläkare vid centraltandpoliklinikerna komma att uppgå till 30, skulle för gäldande genom årliga avgifter av statens andel i tjänstepensionskostnaderna efter 10 år krävas ett årligt avgiftsbelopp av $830 \times 315 = 261,450$ kronor. Under förutsättning att under den 10-åriga övergångstiden $\frac{1}{10}$ av tandläkarbefattningarna årligen upptagas i anstalten, blir nuvarande kapitalvärdet av dessa avgiftsbelopp efter 3 % ungefär 7,660,000 kronor.

Antager man i fråga om tandsköterskorna att, såsom de sakkunniga förutsett, en sköterska anställes för varje tandläkare samt att medelinträdesåldern

i pensionsanstalten blir 25 år, skulle, vid tillämpning av liknande beräkningsgrunder som för tandläkarna samt den av anstalten föreslagna pensionsåldern av 60 år, den statens andel i tjänstepensionskostnaderna motsvarande årsavgiften för varje sköterska bliva omkring 10 % av tjänstepensionsunderlaget (1,476 kronor) eller omkring 147 kronor 60 öre. Vid fullt genomförd organisation (830 tandsköterskor) skulle alltså krävas ett årsbelopp av $830 \times 147.6 = 122,508$ kronor, vilket, med beaktande av den 10-åriga övergångstiden, motsvarar ett kapitalvärde av omkring 3,590,000 kronor.

Vid fullt genomförd organisation skulle alltså statens andel i kostnaderna för de reglementsenliga tjänstepensionerna motsvara årliga avgifter om sammanlagt omkring 384,000 kronor. Tillföras ej dessa avgifter pensionsanstalten, skulle den åsamkas en fondbrist, vars nuvarande kapitalvärde utgör omkring 11,250,000 kronor.

Räknar man med de av de sakkunniga förutsatta tjänstepensionsunderlagen (4,657 respektive 1,530 kronor) och pensionsåldrarna (63 respektive 55 år) skulle motsvarande värden bliva för de årliga avgifterna omkring 425,000 respektive 254,000 kronor eller tillhoppa 679,000 kronor och för fondbristen omkring 12,450,000 respektive 7,440,000 kronor eller tillhoppa 19,890,000 kronor.

Kostnaderna för dyrtidstilläggen motsvara enligt pensionsanstaltens beräkning vid nuvarande indextal och under antagande att $\frac{1}{3}$ av tandläkarna utgöres av kvinnliga befattningshavare ett kapitalvärde av omkring 5,290,000 kronor, därav 4,370,000 kronor för dyrtidstillägg å tjänstepensionerna och 920,000 kronor för dyrtidstillägg å familjepensionerna. Motsvarande kostnader enligt av de sakkunniga föreslagna pensioneringsgrunderna hava beräknats utgöra 6,820,000 kronor.

Statskontoret har tillstyrkt delaktighet i statens pensionsanstalt för personal vid folktandvården på de villkor och enligt de närmare bestämmelser i övrigt, som ifrågasatts av statens pensionsanstalt.

I likhet med 1937 års folktandvårdssakkunniga anser jag, att pensionsförhållandena för distriktstandläkarna och distriktstandsköterskorna samt de vid landstingsområdenas centraltandpolikliniker fast anställda tandläkarna och tandsköterskorna böra ordnas genom sagda befattningshavares anslutning till statens pensionsanstalt. Beträffande den närmare utformningen av pensionsrätten ansluter jag mig till det av statens pensionsanstalt avgivna, av statskontoret tillstyrkta förslag, för vilket förut redogjorts.

Det torde höra ankomma på Kungl. Maj:t att, sedan riksdagen fattat beslut i ärendet, vidtaga de författningsändringar, som må erfordras för genomförande av vad här förordats. Ändringarna synas böra träda i kraft den 1 januari 1939.

Departements-
chefen.

2. Delaktighet i statens pensionsanstalt för viss personal vid sjömanshusen.

Frågan om beredande av delaktighet i statens pensionsanstalt för sjömanshusens befattningshavare sammanhänger med det förslag om omorganisation av sjömanshusen, som av Kungl. Maj:t framlagts för innevarande års riksdag (prop. nr 210). Detta förslag grundar sig på en av tillkallade sakkunniga den 30 december 1937 till kommerskollegium avgiven promemoria med utredning och förslag i fråga om huvudgrunderna för den framtida organisationen av sjömanshusen m. m., vilken promemoria jämte däröver avgivna yttranden kommerskollegium med eget utlåtande den 15 februari 1938 överlämnat till Kungl. Maj:t.

I nämnda promemoria hava de sakkunniga — efter att hava redogjort för hittills tillämpad praxis i fråga om pensionering av personal vid sjömanshusen — anfört, att en omorganisation av sjömanshusen, sådan som den i promemorian föreslagna, av naturliga skäl jämväl borde omfatta åtgärder för ordnande av den vid sjömanshusen anställda personalens pensionering. Denna pensioneringsfråga innefattade i sig två särskilda spörsmål, det ena avseende huvudfrågan, d. v. s. pensioneringen av personalen i stort, samt det andra den omedelbara pensioneringen av sådan vid omorganisationens ikraftträdande befintlig personal, som då redan nått sådan ålder, att den icke ens kunde genom särskilda övergångsbestämmelser inrymmas inom den ordinarie pensioneringens ram.

Beträffande det närmare innehållet i och motiveringen för de sakkunnigas förslag i fråga om det framtida ordnandet av pensioneringen av *sjömanshuspersonalen i allmänhet* tillåter jag mig hänvisa till förenämnda proposition. Förslaget innebär, att nämnda personal skulle inordnas under kap. VI av statens pensionsanstalts reglemente. Grunddragen av pensionsvillkoren enligt sakkunnigförslaget äro följande:

Delaktigheten i pensionsanstalten borde enligt de sakkunnigas mening bli i princip obligatorisk. Rätt till pension skulle tillkomma såväl befattningshavaren själv (tjänstepension) som den vid befattningshavarens frånfälle efterlämnade familjen (familjepension).

Samtliga i den av de sakkunniga uppgjorda normallönestaten upptagna befattningar, beträffande vilka blivande slutavlöning angivits, skulle förenas med pensionsrätt, dock att vissa nuvarande befattningshavare, vilka innehade sina befattningar såsom bisyssla, skulle undantagas. Pensionsrätt förutsattes kunna tillkomma jämväl personal med mera fast anställning vid sjömanshusens fastighetsförvaltningar.

Befattningens tjänstepensionsunderlag (= beloppet av hel tjänstepension) bestämdes i allmänhet till $\frac{2}{3}$ av den vid godkänd tjänstereglering fastställda minimiårsavlöningen i högsta lönegraden (eventuellt tillkommande ålders-tillägg således inräknade) och härvid toges hänsyn jämväl till naturaförmåner. I fall, där det sålunda bestämda tjänstepensionsunderlaget prövades icke stå i skäligt förhållande till pensionsunderlaget för jämförlig befattning i statens tjänst eller annan jämförlig befattning med pensionsrätt i statens pensionsanstalt eller i annan av staten understödd pensionsinrättning, minskades emellertid underlaget i erforderlig mån.

Pensionsåldern skulle utgöra 65 år för manliga och 60 år för kvinnliga befattningshavare.

Befattningshavare, som uppnått pensionsåldern, kunde, om medgivande därtill lämnades av kommerskollegium, tillåtas kvarstå i befattningen, därest och så länge han prövades kunna på ett tillfredsställande sätt sköta tjänsten, dock icke längre än under fem år.

Genast börjande pension kunde under vissa villkor vid fall av sjukdom, försvagad hälsa m. m. erhållas före pensionsålderns uppnående.

Även befattningshavare, som avginge utan att rätt till genast börjande pension föreläge, bevarade viss pensionsrätt; han finge nämligen i sådant fall vid uppnådd pensionsålder eller vid dessförinnan inträffad varaktig oförmåga till arbete uppbära en avkortad s. k. uppskjuten tjänstepension.

För att hel tjänstepension vid befattningshavarens avgång efter uppnådd pensionsålder skulle kunna utgå, förutsattes komma att fordras 25 tjänst-år av ombudsman och 30 tjänst-år av övriga befattningshavare; vore antalet intjänade tjänst-år vid avgången mindre än nu sagts, beräknades pensionen försäkringstekniskt, vilket innebure en avkortning av pensionen, som i allmänhet bleve något starkare, än om avkortningen skedde proportionellt mot antalet felande tjänst-år.

Familjepensionsunderlaget (= beloppet av hel pension till efterlevande änka) skulle utgöra 300 kronor + 20 % av befattningens tjänstepensionsunderlag. Pensionens belopp vore beroende av den efterlämnade familjens sammansättning.

Om befattningshavaren varit i tjänst från så unga år, att han till pensionsåldern kunnat intjäna det för hel tjänstepension erforderliga antalet tjänst-år, utginge vid hans frånfälle hel familjepension (detta oberoende av hans ålder vid frånfället). Hade han däremot inträtt i tjänst så sent, att det för erhållande av hel tjänstepension föreskrivna antalet tjänst-år ej till pensionsåldern kunnat intjänas, erhöle de efterlevande avkortad familjepension, som efter försäkringstekniska grunder bestämdes i förhållande till det antal tjänst-år, som till pensionsåldern kunnat intjänas.

Även i fråga om familjepension gällde, att viss pensionsrätt bibehölles för en befattningshavare, som före pensionsåldern avginge utan att vara berättigad till genast börjande tjänstepension; de efterlevande till en sådan f. d. befattningshavare, som avlidit, hade rätt till avkortad familjepension, svarande mot erlagda avgifter.

Från och med tidpunkten för befattnings förenande med pensionsrätt i pensionsanstalten erlades årliga pensionsavgifter.

Retroaktiv tjänstårsberäkning i förekommande fall enligt pensionsanstaltens reglemente skulle bliva obligatorisk. Till den på huvudmännen belöpande andelen av erforderliga engångsavgifter för tjänstepension skulle staten bidra med 75 procent.

De sakkunnigas förslag har i huvudsak tillstyrkts av statens pensionsanstalt, statskontoret och kommerskollegium. I vissa hänseenden har dock ifrågasatts frångående av sakkunnigförslaget.

Sålunda har *statens pensionsanstalt*, som ansett sjömanshuspersonalen lämpligen böra inordnas under kap. VII av anstaltens reglemente, anfört, att pensionsrätt ej borde tillkomma andra befattningshavare än sådana, vilka vore fast anställda och därjämte fullt sysselsatta i sina befattningar. I enlighet härmed borde undantagas de befattningshavare, vilka förutsattes komma att uppbära allenast $\frac{2}{3}$ eller $\frac{1}{2}$ normalavlönning, ävensom vid nyrekrytering anställda extra befattningshavare.

Kommerskollegium har ansett pensionsrätt böra tillkomma samtliga befattningshavare med fast anställning, vilken utgjorde vederbörandes huvudsakliga sysselsättning. I enlighet härmed borde befattningshavare, som enligt lönestaten avsåges skola uppbära allenast $\frac{1}{2}$ normalavlöning, undantagas från pensionsrätt. Annorlunda ställde det sig enligt kollegii mening beträffande de ombudsmän, för vilka avlöningen av de sakkunniga angivits till $\frac{2}{3}$ av avlöningen enligt viss lönegrad. Denna reduktion av den till vederbörande utgående lönen innebure icke, framhålles av kollegium, att ifrågavarande befattningshavare icke skulle anses innehava sina tjänster såsom sin huvudsakliga sysselsättning. Befattningshavare, som här avsåges, måste tvärtom förutsättas komma att i stort sett få ägna sig åt sin tjänst under normal arbetstid, men den lägre lönen vore motiverad av det förhållandet, att hans arbetskraft icke under denna tid toges i anspråk med samma intensitet som vid sjömanshus, där lönen satts lika med hel avlöning enligt vederbörlig lönegrad. Därtill komme, att ombudsmanstjänstens innehavare på grund av arten av de med tjänsten förenade uppgifterna vore bunden att även utanför ordinarie tjänstetid vara tillgänglig för att lämna sina tjänster åt trafiken. När de sakkunniga angivit lönen till $\frac{2}{3}$ av avlöningen i viss lönegrad, finge detta endast betraktas såsom en form att rent lönetekniskt vinna en lämplig lönesättning, under hänsynstagande till arbetsuppgifternas kvalitet och omfattning i de olika fallen.

Förslaget att delaktigheten i pensionsanstalten skulle vara obligatorisk hava såväl *pensionsanstalten* som *statskontoret* motsatt sig, under hänvisning till att huvudregeln vore, att delaktigheten vore obligatorisk endast för innehavare av sådana befattningar, för vilka minimiårsavlöning blivit fastställd i författning. Emellertid framhåller *statskontoret*, att ämbetsverket föreställde sig att syftet med den av de sakkunniga föreslagna obligatoriska pensionsrätten kunde vinnas på ett annat sätt, nämligen därigenom att som villkor för erhållande av statsbidrag föreskreves, att sjömanshusdirektion genom anslutning till pensionsanstalten beredde pensionsrätt åt samtliga befattningshavare vid vederbörande sjömanshus, vilka med tillämpning av bestämmelserna i senare delen av § 5 i anstaltens reglemente kunde komma i åtnjutande av dylik rätt. Befattningarna skulle därvid regleras av huvudmannen på sätt i nämnda paragraf stadgades och denna reglering godkännas av statlig myndighet, i förevarande fall kommerskollegium.

Detta statskontorets förslag har tillstyrkts av *kommerskollegium*, som tillika hemställt, att, till befordrande av syftet med de sakkunnigas förslag om obligatorisk delaktighet i pensionsanstalten för sjömanshusens befattningshavare, de till kollegium överlämnade tillgångarna från indragna sjömanshus måtte på sätt även av de sakkunniga ifrågasatts få disponeras för gäldande av de på sjömanshusen belöpande engångsavgifterna för retroaktiv tjänstårsberäkning i fråga om tjänstepension.

Beträffande de sakkunnigas förslag i fråga om antalet tjänstår för hel pension, enligt vilket skulle erfordras 25 år för ombudsmän och 30 år för övriga befattningshavare, innebär *pensionsanstaltens* förslag sådan jämkning,

att antalet tjänstår skulle bestämmas för framtida innehavare av ombudsmansbefattningar till 30 år och för övriga befattningshavare till vad som normalt gällde för de till kap. VII i anstaltens reglemente hänfödda befattningshavarna (andra manliga befattningshavare än ombudsmän 33 år och kvinnliga tjänstemän 30 år). Såsom en övergångsordning för nuvarande innehavare av ombudsmansbefattning har anstalten emellertid förordnat, att hel pension skulle kunna erhållas efter endast 25 år under förutsättning av anslutning till anstalten inom viss tid. Mot vad sålunda föreslagits har icke framförts någon erinran av statskontoret eller kommerskollegium.

Även de årliga avgifterna borde enligt pensionsanstaltens förslag regelmässigt utgå jämlikt de i kap. VII angivna grunderna, vilket innebure, att tjänstepensionsavgiften för vardera av huvudmannen och befattningshavaren skulle utgöra $3\frac{1}{3}$ procent av tjänstepensionsunderlaget samt att den befattningshavaren åliggande familjepensionsavgiften skulle utgöra 18 procent av familjepensionsunderlaget för manlig och 1 procent av samma underlag för kvinnlig befattningshavare. I fråga om ombudsmännen borde emellertid tjänstepensionsavgiften bestämmas till 4.5 procent för vardera av huvudmannen och befattningshavaren.

Beträffande statens bidrag till engångsavgifter för retroaktiv tjänstårsberäkning i fråga om tjänstepension hava såväl *pensionsanstalten* som *statskontoret* ifrågasatt sådan jämkning av de sakkunnigas förslag — enligt vilket nämnda bidrag skulle utgå med 75 procent av den på huvudmannen belöpande andelen av avgifterna — att bidraget begränsades till att utgöra hälften av sistnämnda andel. Dylik lindring i engångsavgift skulle få åtnjutas endast under förutsättning att anslutning till anstalten skedde inom viss tid efter det möjlighet därtill beretts, och i sådant fall skulle retroaktiv tjänstårsberäkning vara obligatorisk. *Kommerskollegium* har beträffande storleken av statens bidrag till engångsavgifterna anfört, att då staten avsåges skola bidra till sjömanshusens förvaltningskostnader med 75 procent av dessa och staten i särskilda fall påtagit sig hela retroaktivavgiften även då staten i betydligt mindre omfattning än vad beträffande sjömanshusen avsåges skola bliva fallet bidragit till förvaltningskostnaderna såsom sådana, det syntes kollegium välmotiverat, att staten ock påtoge sig motsvarande andel av nu ifrågavarande avgifter. Kollegium hemställde därför, att huvudmännen i förevarande fall i enlighet med de sakkunnigas förslag befriades åtminstone från 75 procent av nämnda avgifter.

Förenämnda sakkunniga hava även framlagt förslag om *omedelbar pensionering av viss personal*, nämligen sådan vid omorganisationens genomförande befintlig personal, som då redan nått sådan ålder, att den icke kunde inpassas inom den ordinarie pensioneringens ram. Enligt förslaget, vilket tillstyrkts av såväl statskontoret som kommerskollegium, skulle inalles sex vid olika sjömanshus anställda befattningshavare i samband med omorganisationen erhålla pensioner till ett sammanlagt belopp av 13,100 kronor. De avsedda befattningshavarna ävensom för en var av dem föreslaget pensionsbelopp framgå av följande sammanställning:

Namn	Anställd vid sjömanshuset i	Pensions- belopp kr.
Ombudsmannen C. L. Schollin	Stockholm	5,000
» A. Johansson	Norrköping	3,600
Biträdet Elin Wilhelmina Herms	Sölvesborg	600
» och vaktm. P. J. Lidborg	Härnösand	300
Ombudsmannen C. O. Kihlberg	Halmstad	2,800
» E. Gram	Simrishamn	800
	Summa kronor	13,100.

I fråga om den närmare beräkningen av nyssnämnda pensionsbelopp tillåter jag mig hänvisa till i förut åberopade proposition nr 210 lämnad redogörelse. Av pensionsbeloppen borde enligt sakkunnigas förslag i överensstämmelse med hittills tillämpad praxis hälften utgå från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. och hälften utbetalas av vederbörande sjömanshuskassor. Å pensionerna i deras helhet borde få utgå dyrtidstilllägg enligt de grunder, som vore eller kunde varda fastställda för f. d. befattningshavare i statens tjänst, med iakttagande att dyrtidstillägget skulle bestridas till hälften av statsmedel och till hälften av vederbörande sjömanshuskassas medel.

*Departements-
chefen.*

Vid anmälan inför Kungl. Maj:t av frågan om sjömanshusens omorganisation har chefen för handelsdepartementet efter samråd med mig i princip tillstyrkt de sakkunnigas förslag om pensionering av sjömanshusens befattningshavare genom beredande av delaktighet för dem i statens pensionsanstalt.

Även den närmare utformningen av pensionsrätten torde böra ske med utgångspunkt från de sakkunnigas förslag, dock med bland annat de modifierationer, som följa av att befattningshavarna i fråga i enlighet med pensionsanstaltens förslag synas böra inordnas under kap. VII av anstaltens reglemente.

Beträffande de krav i avseende å anställnings varaktighet och omfattning, som böra uppställas såsom villkor för pensionsrätt, ansluter jag mig till det i förhållande till de sakkunnigas ståndpunkt något skärpta förslag, som framlagts av kommerskollegium. Detta innebär i huvudsak, att såsom villkor för pensionsrätt skall gälla, att vederbörande innehar fast anställning, som utgör hans huvudsakliga sysselsättning. I enlighet härmed bör, såsom kollegium framhållit, från pensionsrätt uteslutas befattningshavare, för vilka avlöningen ifrågasatts utgå med allenast hälften av normalavlöningen, men däremot icke befattningshavare med rätt till två tredjedelar av denna.

Jag delar de betänkligheter som anförts mot de sakkunnigas förslag, att delaktigheten i pensionsanstalten skulle vara obligatorisk. Syftet därmed synes mig lämpligen böra förverkligas i den av statskontoret föreslagna, av kommerskollegium tillstyrkta ordningen, att såsom villkor för erhållande av statsbidrag till sjömanshusens förvaltningskostnader föreskrives, att vederbörande sjömanshusdirektion genom anslutning till pensionsanstalten bereder pensionsrätt åt vid sjömanshuset anställda befattningshavare, i den mån sådan kan vinnas.

I enlighet med vad pensionsanstalten förordat torde antalet tjänstår för erhållande av hel pension böra utgöra för ombudsman 30, för annan manlig befattningshavare 33 och för kvinnlig befattningshavare 30. Såsom övergångs- anordning bör — på sätt pensionsanstalten likaledes föreslagit — gälla, att nuvarande innehavare av ombudsmansbefattning kan erhålla full pension efter endast 25 tjänstår.

I fråga om uttagande av pensionsavgifter torde i huvudsak böra gälla vad pensionsanstalten föreslagit. Emellertid finner jag på av kommerskollegium anförda grunder skäligt, att i överensstämmelse med sakkunnigförslaget staten bidrager med 75 procent av huvudmännen-sjömanshusens andel i engångsavgifter för retroaktiv tjänstårsberäkning i fråga om tjänstepension. Kungl. Maj:t torde äga bemyndiga kommerskollegium att av de till kollegium överlämnade tillgångarna från indragna sjömanshus bestrida återstående på sjömanshusen belöpande andelar av nämnda retroaktivavgifter.

De sakkunnigas av statskontoret och kommerskollegium tillstyrkta förslag om pensionering av vissa överåriga befattningshavare vid de bibehållna sjömanshusen, nämligen nuvarande ombudsmännen vid sjömanshusen i Stockholm, Norrköping och Halmstad, biträdet vid sjömanshuset i Sölvesborg samt biträdet tillika vaktmästaren vid sjömanshuset i Härnösand, ävensom av ombudsmannen vid det till indragning föreslagna sjömanshuset i Simrishamn, finner jag mig kunna godtaga. Pensionerna jämte därå belöpande dyrtidstillägg torde få bestridas till hälften från det under elfte huvudtiteln upptagna förslagsanslaget till diverse pensioner och understöd m. m. samt till andra hälften av vederbörande sjömanshuskassas medel. Det torde böra ankomma på kommerskollegium att i sinom tid förordna om sättet för bestridande av den på sjömanshuskassa belöpande andelen i ombudsmannens vid sjömanshuset i Simrishamn pension jämte dyrtidstillägg.

Erforderliga författningsbestämmelser i ämnet, vilka böra träda i kraft den 1 juli 1939, torde få utfärdas av Kungl. Maj:t.

Under åberopande av vad sålunda under punkterna 1 och 2 anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag i det föregående förordat, utfärda bestämmelser angående delaktighet i statens pensionsanstalt för vissa befattningshavare vid folktandvården ävensom viss personal vid sjömanshusen.

Vidare hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels besluta, att pension skall utgå till ombudsmannen vid sjömanshuset i Stockholm Carl Leonard Schollin, ombudsmannen vid sjömanshuset i Norrköping Alfred Johansson, ombudsmannen vid sjömanshuset i Halmstad Carl

Kungl. Maj:ts proposition nr 280.

Oscar Kihlberg, ombudsmannen vid sjömanshuset i Simrishamn Emil Gram, biträdet vid sjömanshuset i Sölvesborg Elin Wilhelmina Herms samt biträdet tillika vaktmästaren vid sjömanshuset i Härnösand Per Johan Lidborg med följande belopp för år, nämligen till Schollin med 5,000 kronor, till Johansson med 3,600 kronor, till Kihlberg med 2,800 kronor, till Gram med 800 kronor, till Herms med 600 kronor och till Lidborg med 300 kronor,

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med vad i det föregående förordats, meddela erforderliga bestämmelser rörande sättet för bestridande av kostnaderna för dessa pensioner m. m.

Vad departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten samt förordnar, att proposition till riksdagen skall avlåtas av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

P. J. Arrhenius.